

■ **Οργανωτική Επιτροπή Συνεδρίου**
Organizing Committee

Z o e G a v r i i l i d o u
A n g e l i k i E f t h y m i o u
E v a n g e l i a T h o m a d a k i
Penelope Kambakis-Vougiouklis

■ **Γραμματειακή Υποστήριξη**
Secretarial Support

Ioannis Anagnostopoulos
Maria Georganta
Polyxeni Intze
Nikos Mathioudakis
Lidija Mitits
Eleni Papadopoulou
Anna Sarafianou
Elina Chadjirapa

■ **ISBN 978-960-99486-7-8**

■ **Τυπογραφική επιμέλεια**

Νίκος Μαθιουδάκης
Ελένη Παπαδοπούλου
Ελίνα Χατζηπαπά

■ **Σχεδιασμός εξώφυλλου**

Νίκος Μαθιουδάκης

■ **Copyright © 2012**

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Democritus University of Thrace

Εργαστήριο Σύνταξης, Μορφολογίας, Φωνητικής, Σημασιολογίας, *+Μόρφωση* ΔΠΘ
Laboratory of Syntax, Morphology, Phonetics, Semantics, *+MorPhoSE* DUTH

Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας
International Conference of Greek Linguistics

www.icgl.gr

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΓΡΑΠΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γεωργία Ανδρέου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,
Ελλάδα
andreou@uth.gr

Μαρία Λιάκου
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας,
Ελλάδα
liakoumaria2@gmail.com

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate whether adolescents reach the linguistic level corresponding to their age and to compare their lexical and syntactic abilities in written narrative and non narrative texts. Our sample consisted of 2 groups of 162 adolescents, 14, 5 and 16, 6 mean years of age respectively. The results showed that generally older adolescents had better lexical and syntactic abilities compared to smaller ones. However, an unexpectedly high linguistic development was observed in the smaller age group in non narrative texts, showing that the production of complex texts may lead to unexpected linguistic levels.

Key words: *Syntax, Vocabulary, Written texts, Adolescents, Linguistic development*

1. Εισαγωγή

Με τον όρο «γλωσσική ανάπτυξη στην εφηβεία» εννοούμε τη γλώσσα που μαθαίνουμε υπό κανονικές συνθήκες όταν είμαστε στην εφηβική ηλικία, δηλαδή από τα 11 ή τα 12 έως την πρόμη ενηλικίωση (Paul, 2001). Το σχολείο παίζει σημαντικό ρόλο στην ομαλή ανάπτυξη της γλώσσας του εφήβου. Οι μαθητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μαθαίνουν να επεξεργάζονται και να παράγουν, σε πλαίσια επικοινωνιακής προσέγγισης, αφηγηματικά και μη αφηγηματικά κείμενα (περιγραφικά, επιχειρηματολογικά, δοκίμια, άρθρα κ.ά.) (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 1999, Beaugrande & Dressler, 1981, Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2005, Ματσαγούρας, 2004, Μήτσης, 2004, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2002).

Σ' αυτή την έρευνα ακολουθούμε την ταξινόμηση των Γεωργακοπούλου και Γούτσου (1999), η οποία διακρίνει τον λόγο σε δύο «τρόπους», τον αφηγηματικό και τον μη αφηγηματικό. Με τη διάκριση αυτή αποφεύγεται ο «κατακερματισμός του λόγου σε αποσπασματικές κατηγορίες ασύνδετες μεταξύ τους και χωρίς σαφή όρια» (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 1999). Ως αφηγηματικά κείμενα ορίζονται εκείνα τα κείμενα που εκφράζουν συγκεκριμένες, κυρίως παρελθοντικές, εμπειρίες και δίνουν έμφαση στις ανθρώπινες δράσεις. Τα μη αφηγηματικά κείμενα, από την άλλη, συνιστούν μια μεγάλη ανομοιογενή και πολυποίκλη κατηγορία κειμένων, τα οποία σκοπό έχουν την ανταλλαγή γλωσσικών πληροφοριών και την προώθηση της γνώσης χωρίς να στηρίζονται στην αφήγηση (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 1999, Beers & Nagy, 2011).

2. Σκοπός και ειδικοί στόχοι

Σκοπός της έρευνάς μας ήταν να μελετήσουμε το αν οι έφηβοι κατακτούν το υψηλό γλωσσικό επίπεδο που αντιστοιχεί στην ηλικία τους και το αν διαφοροποιούνται ως προς το λεξιλόγιο και τη σύνταξη σε δύο διαφορετικά είδη γραπτών κειμένων (Paul, 2001). Ειδικότερα, μελετήθηκαν οι λεξιλογικές και συντακτικές ικανότητες μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου σε αφηγηματικά και σε μη αφηγηματικά κείμενα. Συγκεκριμένα, για τη λεξιλογική ανάλυση επικεντρωθήκαμε στο συνολικό μήκος κειμένου σε λέξεις και στο μήκος λέξεων, δηλ. στον αριθμό λέξεων με 3 ή περισσότερες συλλαβές (Beers & Nagy, 2011, Berman & Nir-Sagiv, 2007). Για τη συντακτική ανάλυση χρησιμοποιήσαμε δύο ευρέως αποδεκτά συντακτικά κριτήρια, το μήκος πρότασης, δηλ. το μέσο αριθμό λέξεων ανά πρόταση, και τη

χρήση αναφορικών προτάσεων (Beers & Nagy, 2011, Beers & Nagy, 2009, Berman & Nir-Sagiv, 2007, Nippold, Hesketh, Duthie & Mansfield, 2005).

Οι υποθέσεις μας ήταν οι εξής:

- α) Τα γραπτά των μαθητών του Λυκείου θα παρουσιάσουν πιο αυξημένο αριθμό των πιο πάνω λεξιλογικών και συντακτικών κριτηρίων σε σχέση με τα γραπτά των μαθητών του Γυμνασίου.
- β) Στα αφηγηματικά κείμενα θα παρατηρηθεί υψηλότερη γραπτή επίδοση σε σχέση με τα μη αφηγηματικά κείμενα και στις δύο ομάδες μαθητών.

3. Υλικά και μέθοδοι

3.1 Συμμετέχοντες

Η έρευνά μας πραγματοποιήθηκε σε δημόσια αστικά Γυμνάσια και Λύκεια της Λάρισας και της Αθήνας. Στην έρευνα συμμετείχαν τελικά 162 μαθητές, αγόρια και κορίτσια, καθώς αποφασίστηκε να μη συμπεριληφθούν στο δείγμα της έρευνας: α) αλλόγλωσσοι μαθητές με πρώτη γλώσσα άλλη από την ελληνική και β) μαθητές στους οποίους είχε διαγνωστεί κάποια μορφή δυσλεξίας (Cohen, Manion & Morrison, 2008). Συγκεκριμένα, αξιολογήθηκαν 89 μαθητές που φοιτούσαν στην Γ΄ Γυμνασίου (Μ.Ο. ηλικίας 14,5) και 73 μαθητές στη Β΄ Λυκείου (Μ.Ο. ηλικίας 16,6) αντίστοιχα.

3.2 Διαδικασία

Διανεμήθηκε στους μαθητές ένα κείμενο προς ανάγνωση πάνω στο θέμα του ρατσισμού και τους ζητήθηκε να παράγουν δύο κείμενα, ένα αφηγηματικό και ένα μη αφηγηματικό, σε πλαίσια επικοινωνιακής προσέγγισης. Τα ερωτήματα που τους δόθηκαν ήταν ίδια για τους μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου. Είχε προηγηθεί από τους διδάσκοντες καθηγητές τους η διδασκαλία των αντίστοιχων εννοιών για το ρατσισμό από τα σχολικά βιβλία Νεοελληνική Γλώσσα (Γ΄ Γυμνασίου) και Έκφραση-Έκθεση (Β΄ Λυκείου).

3.3 Στατιστική ανάλυση

Για τις συγκρίσεις των δύο ομάδων μαθητών (Γυμνάσιο, Λύκειο) εφαρμόστηκε ο έλεγχος Mann-Whitney ως προς τα παρακάτω κριτήρια γλωσσικής ανάπτυξης: α. Συνολικό μήκος κειμένου σε λέξεις, β. μήκος λέξεων (μέσος αριθμός λέξεων με 3 ή περισσότερες συλλαβές), γ. μήκος πρότασης (μέσος αριθμός λέξεων ανά πρόταση) και δ. χρήση αναφορικών προτάσεων.

Για τις συγκρίσεις των δύο τύπων κειμένου (αφηγηματικό, μη αφηγηματικό) χρησιμοποιήθηκε ο στατιστικός έλεγχος Wilcoxon ως προς τα τέσσερα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με το στατιστικό πακέτο SPSS v.15. Στους στατιστικούς ελέγχους η παρατηρούμενη στάθμη σημαντικότητας (p-value) υπολογίστηκε με τη μέθοδο προσομοίωσης Monte-Carlo. Το επίπεδο σημαντικότητας όλων των στατιστικών ελέγχων προκαθορίστηκε σε $\alpha=0,05$.

4. Αποτελέσματα

Ο στατιστικός έλεγχος Mann-Whitney έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών (Γυμνάσιο vs Λύκειο) ως προς: α) το συνολικό μήκος κειμένου σε λέξεις ($p=0,007$) στα μη αφηγηματικά κείμενα, β) το μήκος λέξεων (λέξεις με 3 ή περισσότερες συλλαβές) ($p=0,001$) στα αφηγηματικά κείμενα, γ) το μήκος πρότασης σε λέξεις ($p=0,001$) στα μη αφηγηματικά κείμενα (βλ. πίν.1,2).

	Μήκος κειμένου (σε λέξεις)	Μήκος λέξεων	Μήκος πρότασης	Αναφορικές προτάσεις
Γυμνάσιο (Μ.Ο.)	148,4	45,1	6,3	2,9
Λύκειο (Μ.Ο.)	142,9	50,1	3,0	6,4
p-value	p=0,449(NS**)	p=0,001 (S*)	p=0,665 (NS)	p=0,684 (NS)

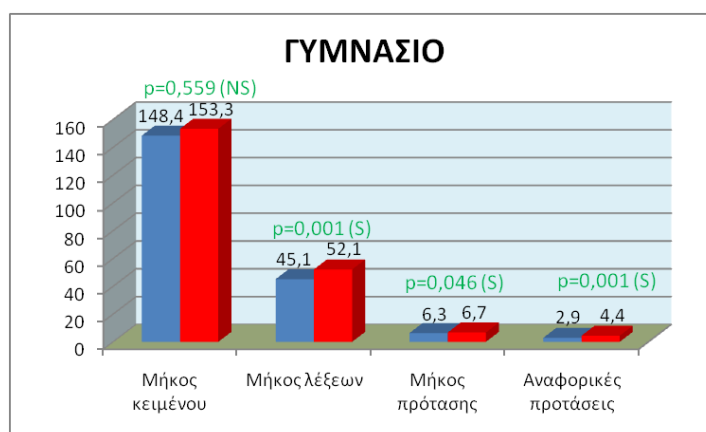
Πίνακας 1 Μέσος όρος λεξιλογικών και συντακτικών κριτηρίων σε αφηγηματικό κείμενο σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου (*S: Significant - **NS: Non Significant)

	Μήκος κειμένου (σε λέξεις)	Μήκος λέξεων	Μήκος πρότασης	Αναφορικές προτάσεις
Γυμνάσιο (Μ.Ο.)	153,3	52,1	6,7	4,4
Λύκειο (Μ.Ο.)	137,8	55,9	4,2	7,9
p-value	p=0,007 (S)	p=0,119 (NS)	p=0,001 (S)	p=0,493 (NS)

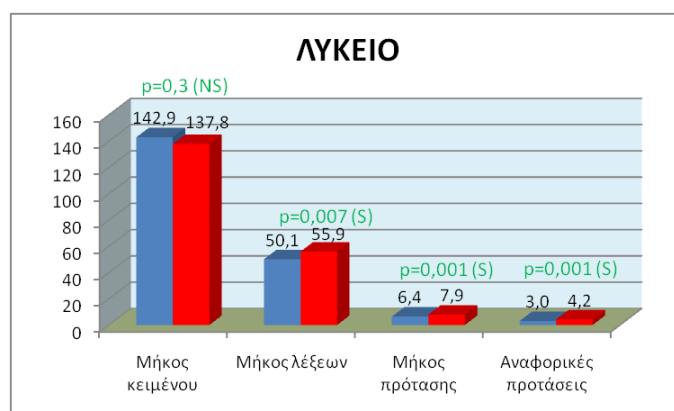
Πίνακας 2 Μέσος όρος λεξιλογικών και συντακτικών κριτηρίων σε μη αφηγηματικό κείμενο σε μαθητές Γυμνασίου και Λυκείου.

Ο στατιστικός έλεγχος Wilcoxon έδειξε ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο τύπων κειμένου (αφηγηματικό vs μη αφηγηματικό) ως προς:

- α) το μήκος λέξεων (λέξεις με 3 ή περισσότερες συλλαβές τόσο στο Γυμνάσιο (p= 0,001) όσο και στο Λύκειο (p= 0,007),
- β) το μήκος πρότασης σε λέξεις στο Γυμνάσιο (p= 0,046) αλλά και στο Λύκειο (p= 0,001),
- γ) τη χρήση αναφορικών προτάσεων στο Γυμνάσιο (p= 0,001) και στο Λύκειο (p= 0,001) (βλ. διαγράμματα 1,2).

Διάγραμμα 1 Μέσος όρος λεξιλογικών και συντακτικών κριτηρίων σε αφηγηματικό και μη αφηγηματικό κείμενο στο Γυμνάσιο.

Διάγραμμα 2 Μέσος όρος λεξιλογικών και συντακτικών κριτηρίων σε αφηγηματικό και μη αφηγηματικό κείμενο στο Λύκειο.

5. Συμπεράσματα – Συζήτηση

Σ' αυτή την έρευνα χρησιμοποιήσαμε κριτήρια λεξιλογικής και συντακτικής πολυπλοκότητας και τα ευρήματα γενικά υποστήριξαν τις υποθέσεις μας. Παρατηρήθηκε, όμως, και μη αναμενόμενη γνωστική και γλωσσική εξέλιξη των παιδιών τόσο ηλικιακή όσο και ανάμεσα στα δύο είδη κειμένων που εξετάσαμε.

Τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι μαθητές του Λυκείου, συγκρινόμενοι με τους μαθητές του Γυμνασίου, είχαν υψηλότερη επίδοση στο μήκος λέξεων (λέξεις με τρεις συλλαβές και πάνω) και στη χρήση αναφορικών προτάσεων τόσο στα αφηγηματικά όσο και στα μη αφηγηματικά κείμενα. Με το εύρημα αυτό επαληθεύτηκαν οι υποθέσεις μας, καθώς υποδηλώθηκε ότι η γλωσσική και γνωστική τους ανάπτυξη συμβαδίζει με την ηλικία τους. Επιπρόσθετα, επιβεβαιώθηκαν και άλλες έρευνες, οι οποίες έχουν υποστηρίξει ότι το μήκος λέξεων και ο αριθμός των δευτερευουσών προτάσεων, ειδικά των αναφορικών, τείνουν να αυξάνονται με την ηλικία (Beers & Nagy, 2011, Nippold, 2007, Nippold, Ward-Lonergan & Fanning, 2005, Wimmer, Köhler, Grotjahn & Altmann, 1994).

Ωστόσο, όμως, ως προς το συνολικό μήκος κειμένου και ως προς τον αριθμό λέξεων ανά πρόταση οι μαθητές του Γυμνασίου είχαν υψηλότερη επίδοση από τους μαθητές του Λυκείου, παρά το ότι σε προγενέστερες μελέτες σημειώθηκε πως το μέσο μήκος των προτάσεων σε λέξεις καθώς και το συνολικό μήκος κειμένου αποτελούν κριτήρια προχωρημένης γλωσσικής ανάπτυξης, που επέρχεται με το πέρασμα της ηλικίας (Berman & Nir-Sagiv, 2007, Beers & Nagy, 2009, Nippold, Ward-Lonergan & Fanning, 2005, Nippold, 2007).

Επιπλέον, όσον αφορά τη σύγκριση των κειμένων, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι μαθητές του Λυκείου είχαν υψηλότερη επίδοση στα αφηγηματικά κείμενα σε σύγκριση με τα μη αφηγηματικά μόνο ως προς το συνολικό μήκος κειμένου σε λέξεις. Ως προς τα υπόλοιπα κριτήρια οι μαθητές του Λυκείου είχαν υψηλότερη επίδοση στα μη αφηγηματικά κείμενα. Με τα ευρήματα αυτά επαληθεύτηκε εν μέρει η αρχική μας υπόθεση, η οποία ήταν ότι οι μαθητές θα είχαν υψηλότερη επίδοση στα αφηγηματικά κείμενα, καθώς ασκούνται σ' αυτά από την προσχολική τους ηλικία.

Επίσης, οι μαθητές του Γυμνασίου είχαν υψηλότερη επίδοση στα μη αφηγηματικά κείμενα σε σύγκριση με τα αφηγηματικά κείμενα ως προς όλα τα κριτήρια. Μ' αυτό το εύρημα δεν επαληθεύτηκε η παραπάνω αρχική μας υπόθεση. Ωστόσο, όμως, επιβεβαιώθηκαν ευρήματα προηγούμενων ερευνών, οι οποίες επίσης είχαν εντοπίσει μη αναμενόμενη εξελιγμένη γλωσσική ανάπτυξη εφήβων μαθητών σε μη αφηγηματικά κείμενα, τα οποία συνιστούν μια πολύ απαιτητική κατηγορία κειμένων (Berman & Nir-Sagiv, 2007, Beers & Nagy, 2011).

Συμπερασματικά, τα ευρήματά μας υποδηλώνουν ότι κάποιοι μαθητές είναι δυνατόν να βρίσκονται σε υψηλότερο γλωσσικό επίπεδο από αυτό που αντιστοιχεί στην ηλικία τους και επιδεικνύουν μεγάλη ικανότητα στην παραγωγή γραπτού λόγου. Η κατασκευή ενός μη αφηγηματικού κειμένου είναι δυσκολότερη από αυτή ενός αφηγηματικού κειμένου, αφού απαιτεί πιο πολύπλοκη χρήση της γλώσσας καθώς και παραγωγή ιδεών. Συνεπώς, η ικανότητα παραγωγής μη αφηγηματικών κειμένων συνδέεται με τις μεγαλύτερες ηλικίες. Ωστόσο, όμως, η ανάγκη παραγωγής πιο πολύπλοκων κειμένων είναι δυνατόν να οδηγήσει και σε μη αναμενόμενη γνωστική και γλωσσική ανάπτυξη τόσο ηλικιακή όσο και ανάμεσα σε διαφορετικά είδη κειμένων (Berman & Nir-Sagiv, 2007, Beers & Nagy, 2011, Nippold, 2007, Nippold, Ward-Lonergan & Fanning, 2005, Nippold, Hesketh, Duthie & Mansfield, 2005).

Βιβλιογραφία

- Beaugrande, Robert de, and Dressler, Wolfgang. *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman, 1981.
- Beers, Scott F., and Nagy, William E. "Syntactic complexity as a predictor of adolescent writing quality: Which measures? Which genre?" *Reading and Writing* 22 (2009): 185-200.
- Beers, Scott F., and Nagy, William E. "Writing development in four genres from grades three to seven: syntactic complexity and genre differentiation." *Reading and Writing* 24 (2011): 183-202.
- Berman, Ruth A., and Nir-Sagiv, Bracha. "Comparing narrative and expository text construction across adolescence: A developmental paradox". *Discourse Processes* 43(2) (2007): 79-120.
- Berman, Ruth A. "The psycholinguistics of developing text construction". *Journal of Child Language* 35 (2008): 735-771.
- Γεωργακοπούλου, Αλεξάνδρα και Γούτσος, Διονύσης. *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999.
- Cohen, Louis., Manion, Lawrence, and Morrison, Keith. *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα, Μεταίχμιο, 2008.
- Κλαίρης, Χρήστος και Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. *Γραμματική της Νέας Ελληνικής. Δομολειτουργική – Επικοινωνιακή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2005.

- Ματσαγγούρας, Ηλίας. Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου ή αφού σκέφτονται γιατί δεν γράφουν;. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, 2004.
- Μήτσης, Ναπολέων. Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης. Αθήνα: Gutenberg, 2004.
- Nippold, Marilyn A., Hesketh Linda J., Duthie Jill K., and Mansfield Tracy C. "Conversational versus expository discourse: A study of syntactic development in children, adolescents, and adults". *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 48 (2005): 1048-1064.
- Nippold Marilyn A., Ward-Lonergan Jeannene M., and Fanning Jessica L. "Persuasive writing in children, adolescents, and adults: A study of syntactic, semantic, and pragmatic development". *Language, Speech and Hearing services in schools* 36 (2005): 125-138.
- Nippold, Marilyn. *Later Language Development: School-Age Children, Adolescents, and Young Adults*. Austin, TX: Pro-Ed, 2007.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Οδηγίες για τη διδασκαλία των φιλολογικών μαθημάτων στο Ενιαίο Λύκειο. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, 2002.
- Paul, Rhea. *Language Disorders from Infancy through Adolescence (Second Edition)*. United States of America: Mosby, 2001.
- Wimmer, Gejza, Köhler, Reinhard, Grotjahn, Rudiger, and Altmann Gabriel. "Towards a Theory of Word Length Distribution". *Journal of Quantitative Linguistics* 1 (1994): 98-106.